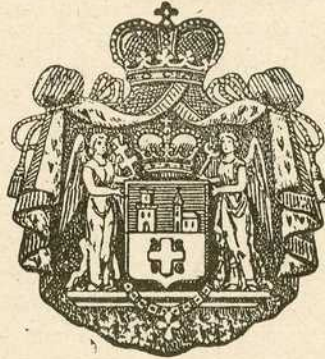

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 7

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. фебруара 1901

Студије и критика на психофизички МОНИЗАМ.

Докторска дисертација Дра Бошка Петровића.

УВОД.

Психофизички проблем, или проблем душе и тела и њиховог међусобног утецаја, услед напретка природних наука у новије доба највише обраћа на себе пажњу међу свима филозофским проблемима. Велики напреси на пољу механике, физике а нарочито нервне физиологије, утецаху и на философију, те у најновије доба филозофија ступа у блиски контакт са позитивним наукама. И психофизички проблем нарочито услед утецаја физиологије, пренет је из спекулативног начина посматрања пређашњих филозофских епоха на земљиште ексактог истраживања.

Од педесетих година XIX. столећа психофизички проблем почиње да заузима прво место у филозофској спекулацији. Ако хоћемо да боље разумемо узрок овој чињеници у новијој филозофији, то морамо обратити нашу пажњу на присталице такозваног *einheitliche Weltanschauung*

на основу теорије развића једног *Дарвина* и *Хекела* (Haeckel)¹ и на онај материјалистички правац једног *Карла Фогта* (Vogt), *Бихнера* (Büchner) и *Малешота* (Maleschott), који су били завладали филозофијом педесетих година прошлог столећа. Тежња ових филозофа била је, да све појаве у васиони па и психофизички феномен разјасне из *једног принципа*, услед чега се тај правац зове *монистичким правцем*.

Да би овај правац и полемику око душе и тела боље расветлили, морамо заћи мало у историју философије, да важнијим историјским фактима ближе обележимо уопште постанак питања душе и тела.

Сама тема по себи није чисто филозофска, јер питање одношаја тела и душе пре сваког спекулативног филозофског разматрања, сачињава једно од најважнијих учења свију прастарјих *митолошких религија* источних народа.² Ми смемо ка-

¹ E. Haeckel, Monismus als Band zwischen Religion und Wissenschaft; Haeckel, die Welträtsel.

² Scherr, Geschichte der Religion; Stöckl, Lehrbuch der Geschichte der Philosophie; Weber, Lehrbuch der Weltgeschichte I. Bd.

зати, да све прарелигије исповедају *дуалистичко начело* у психофизичком питању, начело, по коме су душа и тело по форми и делатности два сасвим различита фактора, да је душа као и тело супстанција и као таква не подлежи никада пропадању. Отуд оно најкардиналније веровање свију прарелигија о бесмртности душе међу којима религијама се у том погледу највише истиче египћанска, која исповеда веровање, да човечија душа после телесне смрти путује 10000 година кроз разне животиње и на послетку се ипак враћа у човечије тело.

Када се доцније људски ум у тежњи да свему пронађе појмљивог узрока, отргао од верског ауторитета, дуалистичко веровање митолошких религија слабо налази одзива. Први мислиоци били су *материјалисте* *Талес*, *Анаксагор* и *Анаксимен*, први философи, које је историја забележила, били су антидуалисте. Они виде узрок постања читаве васионе па и психичког појава у материјалној чињеници. Док један држи да је све постало из воде, други из неке неодређене праматерије (арџон), трећи мисли да је све постало из ваздуха.³ Као што видимо први философи били су монисте. Тек у познијој философији наилазимо на мислиоце, који психичком појаву обраћају више пажње. На основу орфијских мистерија *Питагора* уноси у свој систем бројева и појам о души, али овај још није чист од утецаја мало час споменутих источних религија.

Смели би казати, да је *Сократ* својим учењем, да душу треба тако васпитати, да ова буде потпун господар над телом, први философ, који душевне способности истиче као различите од телесних. И ако тиме Сократа не можемо назвати потпуним дуалистом, он је ипак први философ, који удара научни темељ оном дуализму, који је одмах после њега засновао *Платон* а *Аристотел* развио до система.

Дуализам добија свој најпотпунији израз у хришћанском догмату о души и телу.

Као што смо мало пре напоменули, психофизички проблем стоји у блиском контакту са позитивним наукама. Од свију позитивних наука, на психофизички проблем у историји највише утиче *Демокритова* физика. Учење овог грчког материјалисте је тако важно по умно развиће човечанства и за наш проблем, да га овде морамо опширније изложити.

Основно начело Демокритове физике јесте: основни саставни делови свију ствари јесу атоми: пуно и празно.⁴ Пуно се састоји из безброј малих невидљивих материјалних делића, који су одељени једно од другог празним простором. Утецај једне ствари на другу дешава се кроз механички судар и притисак. Атоми се од вечности крећу у бескрајном простору од горе доле. Тежи атоми падају брже услед чега се сударају са лакшима и отуд постаје кретање у васиони.

Та теорија, која у грчкој философији није нашла скоро никаквога одзива, са Аристотеловом натурфилософијом до у ново доба сузбијена, тек у лицу талијанског натурфилософа *Галилеја* наилази на браниоца и приврженика, услед чега Демокритова атомистичка теорија са нешто измене улази у сувремену физику. Обновљењем Демокритовог атомизма у физици, наступа ера *механичког тумачења* догађаја у васиони. У том механичком карактеру атомизма лежи стеудни утецај ове теорије и на психофизички проблем у његовом познијем развићу.

Енглески философ *Хобс*⁵ (Hobbes), јесте преставник механичког правца у новијој философији. По њему су природне науке у крајњој инстанцији механска атома. Сва тела, чија кретања докучујемо ми помоћу посматрања и експеримената, можемо ми само у свези са кретањем њихових атома појмити.

Принцип механичког каузалитета са материјалних појава преноси Хобс и на психофизички проблем. Сва душевна делатност, мисли Хобс, састоји се у врло фином кретању атома и ставља психоло-

⁴ Zeller §. 68.

⁵ Windelband I. Bd. Geschichte der neueren Philosophie, §. 145.

³ E. Zeller, Grundriss der Geschichte der griechischen Philosophie. S. 33.

гији ту задаћу, да ова има оне законе да проучава, по којима се врши механичко кретање психичког живота.

Тако механичко гледиште осваја и дуалисте па и најважнијег преставника дуализма у новијој филозофији Декарта.⁶ И он је приврженик механизма у материјалним појавима, који делимице преноси и на одношај душе и тела.

Декарт развија своје гледиште на душу и тело из учења о супстанцији. По учењу Декартовоу постоји једна бескрајна супстанција, Бог, који за своју егзистенцију не треба никакве друге супстанције. Према томе има само једна супстанција. У погледу душе и тела чини Декарт једно неоправдано одступање, јер душа и тело јесу опет крајне супстанције а то је дух и материја. Атрибут духа јесте мишљење, атрибут материје простирање. Ове две крајне супстанције постоје тако, да свака од њих води независно своје егзистирање од друге. Оно што се дешава у духовном свету, дешава се без икаквог утецаја материјалног света и обратно. Но и сам Декарт увиђа тешкоћу, да по овоме начелу растумачи афекте и страсти и ту поново против прве хипотезе чини одступање. Код телесних надражаја и афеката, где је утецај тела на душу и обратно непобитан факт, овако тумачи Декарт. Као покретач животињског механизма јесте крв и животни духови, који се у крви развијају. Ове духове замишља себи Декарт сасвим у смислу материјалиста стоичара. У чему се састоји дакле психичка делатност? У механичком додиру тела и душе, које се дешава у такозваном *coniunctio* где је седиште душе и то овако. Телесни надражаји долазе из спољашњег света помоћу унутарњих спроводних путева (*Seitungsbahn*) у центар физиолошког процеса у канорион, где тумулт животних духова утиче механички на душу, услед чега постају телесни надражаји, страсти и афекти.

Овом теоријом, која противречи првобитној хипотези и не стоји у свези са Декартовим системом, проблем међусобног утецаја остаје нерешен и највећи фило-

зофи спекулативног правца, као што је *Желенс, Спиноза, Малбранш, Лајбниц* и други, прихваћају тај проблем.⁷ О њега лунају главу све емпиристе но проблем остаје нерешен чак до у наше дане. У читавој борби овој највише присталица добија механистички правац, који као што смо видели, преко Хопеа улази у новију филозофију, а кроз Декарта осваја и присталице спекулативног правца. Када у педесетим годинама XIX. столећа Дарвин и Хекел ударише темељ монистичком правцу на основу теорије развића, психофизички проблем пође струјом механистичког тумачења.

Ово ново монистичко гледиште на свет, ослањајући се на природне науке у доба позитивно, разуме се да осваја све гране наука. Дуализам, који васиону дели на свет духа и материје, а од Платона човека на душу и тело, по мишљењу присталица психофизичког монизма наших дана, треба као емпирички недоказану теорију одбацити и заменити га монистичким гледиштем, које ће умети и душевне и телесне појаве из једног *einheitlich* принципа да растумачи. Па хоће ли моћи монизам успети у овом подухећу? Ми смо одмах у стању одговорити са: не!, а то ћемо у току расправе и разложима оправдати.

Већ и сам покушај мониста, да пронађу тај принцип, помоћу кога ће разјаснити психофизички појав, довело је саме монисте до расцепа. Ми имадемо данас више форми психофизичког монизма.

Разнолико значење монизма, са којим се ми срећемо у новијој филозофији, не допушта нам, да овде поставимо јединствену дефиницију монизма, која би у себи садржавала све форме монизма. *Монистичко гледиште на васиону дели се на материјалистички и идеалистички монизам*, уколико он хоће универзум или од доле горе из атома и механичког кретања, или од горе доле из престава и идеалних снага да конституише.⁸

На психофизичком пољу развио се

⁷ О даљем развијању психофизичког питања у историји изнећемо док будемо о паралелизму говорили.

⁸ Filman Pesen, Die grossen Welträttsel.

монизам у више праваца. Ми их данас обележавамо са именима: *материализам, филозофизам, паралализам и теорија идентитета* (Identitätstheorie) која паралелизам допуњује.

То су главне форме психофизичког монизма, које расправљају проблем међусобног утецаја душе и тела у сувременој филозофији и душу и тело хоће из једног принципа.

(Наставиће се)

Проповед пред исповед.

Господи, кто обьтаетъ изъ жианци
Твоемъ? Или кто всантесъ во святѣхъ
горѣ Твоѣхъ (Псал. XIV, 1)?

Седити у сеници Божјој, или наставати у св. гори — то значи наследити царство небеско. Ко ће наследити царство небеско? Послушајмо, браћо, Псалмопевца и он ће нам казати о томе. Наследиће царство небеско, говори св. пророк, *„онај, који ходи — живи без мале и твори правду, и говори истину из срца својега; ко не опада језиком својим, не чини другогме зла, и не ружи ближњега својега; ко не гледа онога, кога је Бог одбацио, него поштује оне, који се боје Господа; ко се куне ближњему, па не пориче; ко не даје сребра својега на добити, и не прима мита на правога“* (Псал. XIV, 2—5). Ето то су и такви су избраници, који ће наследити царство небеско, наставати на гори светој.

Тако, браћо! Само ће онај путник попети се на високу гору, који нема на себи тешкога терета, и само очај Хришћанин може ући у царство небеско, — попети се на ту високу свету гору, ко нема на својој души тежине грехова.

Па, кај се искрено, Хришћанине! Бацај са своје душе сво бремене грехова, и после покајања, живи побожно, по Божјем закону, као што учи пророк, и ти ћеш наставати на светој гори и наслађиваћеш се онде неисказаним рајским блаженством. Амин.

У Иригу 1899

По руском: Григорије А. Нисолић
парох.

Проповед о покајању.

И говораше: покајте се, јер се приближи царство небеско (Мат. 32.)

Благочестиви Хришћани! Ево приближисмо се по великој милости Божјој прагу оног времена, када треба најозбиљније да мислимо о себи, о делима прошлог и садањег живота нашег, испитујући помно савест своју пред Богом; приближују се ево дани, кад треба да отворимо и срце и душу пред Спаситељем, откривши све кривице наше. Та доста беше радости и весеља, доста забава и угађања телу, и душе се своје сетити ваља! Хајде да се у скрушености и смиреном признању грехова својих обратимо Богу Створитељу свом, да му се помолимо за недела наша. Ту је Он, у дому Свом, где вечно обитава, милостиво ће примити искрену реч грешника покајника.

А исповедити се Ономе, који нас је крестом својим измирио и сјединио са Оцем небеским, и ради множине грехова срдечно се кајати нужно је и потребно сваком Хришћанину с тога, што му душа под тешким бременом греха болује и мучи се љуто. Зар не осећа то сваки од вас? Та ето тело се човечје непрестано забавља и весели и мудрост тела тог води човека забрањеном путу — пропасти његовој — и видиш ли, Хришћанине драги, да тело непрестано носеће и клиза на путу том? Зар не осећаш како тело твоје окива у ланце греховне душу твоју? Да, слаби човек сасвим се већ предао телу свом, да оно господари њиме, да му води дух његов мислима земаљским, да му омили закон други а не закон Јеванђеоски! И гле! Занео се и ошито човек мислима тим, брани се њима и слади као храном најслађом и приковао је поглед и душу за све што је земаљско, а сакрио их од неба. те је радостан и весео, јер држи да је циљ живота његова земаљска срећа, богаство насладе, забаве и уживања свакојака. Зато га је, дакле, саздао Бог! Лакомислени човек, како сам себе вара! Не лежи ли ово све што набројих у закону света? И зар се смете онда поносити што носите то свето и узвишено име „Хришћанин“, кад заборављате, да као Хришћанин имате закон други, Јеванђеоски, који вам

овако вели: „Не брините се, дакле, говорећи: шта ћемо јести или шта ћемо пити или чим ћемо се оденути . . . него иштите најпре царства Божјег и правде Његове, и ово ће вам се све додаги“ (Мат. 6. 31. 32.)

Али мало је таквих који стазом Јеванђеоском ходе, а мал' не сви слабо се старају о томе, како ће Богу свом угодити, како ли на грех омрзнути и душу своју врлинама — тим најлепшим адиђарима украсити. А ево сад је време, да о свему том мислити морамо, јер нам и брижна мати, св. црква наша, у песмама својим призива у свест потребу покајања ради ради духовног напретка нашег, а и реч Божја мал' не у свим Недељама овог св. поста говори о уздржљивости од јела и пића и о посту, о љубави према ближњима, о великодушном праштању свима онима који нас увредише, о таштини овога света, о ништавости свега земаљског, једном речју Христово Јеванђеље хоће да нас одведе на мисао, е су све радости и весела на овом свету пролазна, да све што је „земаљско“ не може донети истинске среће, те да човек мора тражити срећу и мир у Богу, а не у свету и људима. Добити пак истиниту срећу, наћи прави мир и радост, може човек само тако, ако омрзне на све оно, што је срамотило живот његов, што му је ућуткавало савест његову и што му је веру учинило мртвом у толикој мери, да он није могао усадити у срце своје све оне истине, које је пред њега вера та стављала. А отргнути се ради вечне среће наше са свим оним, што нам кочи духовни напредак наш, можемо само са искреним покајањем.

Промислите сада, браћо драга, шта је боље: угађати Богу или телу свом? Шта ли спасоносније: мислити о небу или мислити о заштити и пролазности овога света? Шта ли прече, душа која никад не умире или тело које се распада у прах и пепео? О чему да се бринемо, да ли о спасењу душе бесмртне или о пролазном богаству, за којим човек толико жуди? Шта ли је Богу угодније, долазак у дом Његов или одлазак у друштва свакојака, у којима се о свему збори само не о Богу?

Али читам већ са озбиљног лица нашег, да је преча душа него тело, особито још и с тога, што је мудрост тела тог извор богохулства, пијанства, блуда, лакоштва, оговарања, зависти, злобе и преваре што царују у свету данас! И ми још не ћемо да стављамо питања себи: је ли нас зато Син Божји опростио вечног проклетства и смрти, да опет неваљалствима сваке врсте навлачимо на себе гнев Божји? Је ли нас Син Божји помирио зато са Оцем Својим, да га зар с дана на дан вређамо? Зар за толика добротинства и добра духовна толико незахвалности прне од страпе човека? И зар још и даље да ућуткујемо савест своју и да стежемо срце своје? Зар да се не кајемо?

Кајати се морамо, јер смо сви притиснути грехом. „Доиста нема човека на земљи, који твори добро и не греши“ (књ. Проп. 7. 21.). „И ко може рећи: „очиисти сам срце своје и чист сам од греха својега“? (Приче Солом 20, 9.).

Но је ли довољно само то признање грешности наше? Не, браћо драга! Има један пут, који нас води познању и поштовању добра, који нас приближује Богу свом, пут што ослобађа човека ropства греховног и води га вечној срећи његовој. Тај лепо пут јесте покајање.

Света реч опомиње нас на покајање. Ето св. Јован Крститељ — претходница звезда сјајноме сунцу Крсту — кад спремаше народ за долазак Христов, учаше их покајању „и говораше: покајте се, јер се приближи царство небеско“ (Мат. 3. 2.), и ори се глас његов у пустињи јудејског.

А кад дође Спаситељ на земљу ради искупљења нашег, и кад поче проповедати спасоноспу реч о царству Божјем, потврди тада реч Јованову о покајању, говорећи: „изиђе време и приближи се царство Божје, покајте се и верујте Јеванђеље (Марко 1. 15.)

И зраци Јеванђеоске светлости требале су обасјати цео свет, реч о покајању требала је проникнути срца свију људи. Зато посла Спаситељ Христос избранике Своје на проповед. А каква беше њихова реч? „И отишавши — вели св. Јеванђелист Марко — проповедаху, да се треба кајати (6. 12.)

Видите дакле, љубазни моји, да нам св. Јеванђеље говори о покајању као о главној потреби душе човеке, без које она не може достићи оно, ради чега је од Бога саздана. А и у животу св. апостола видимо леп пример покајања. И они су по слабости људској падали кадгод у погрешке и тиме увредили Учитеља свог, али су свагда прибегнули покајању као средству, којим се добија милост и опроштење. Ено апостол Петар у очи страдања Христова одриче се Учитеља свог трипут и са сузама се после покајао. Тома ученик Христов не верујући васкресењу Спаситељевом увредио га, али се покајао речима: „Господ мој и Бог мој“, (Јов. 20. 28.). Па тако и други апостоли.

Кад су тако избраници Божји чинили, молили милост и опроштење срдчним покајањем, како да не чинимо ми, драги Хришћани, који нисмо животом и делима Својим апостолима равни? Видите, љубазни, као што је добри Спаситељ опростио ученицима Својим погрешке њихове, тако исто опрашта Он свима људима, који се у признању грехова својих, у скрушености срца и у тврдој одлуци да ће омрзнути на грех искрено кају.

А кајати се морамо још и зато, што нам нигде записано није кад ћемо се растати са животом и хоћемо ли имати времена за покајање?! Дани човечји пролазе као река, али се и не враћају. Шта је живот човечји? „Од ветра разнесено лишће, дим кога брзо у зраку нестане“, вели реч Божја. Тек што је човек очима својим угледао светлост сјајнога сунца, већ се спремати мора на онај свет! Није ли од колевке до гроба само корак један? Зар нам није дакле сваки часак скуп? „Године наше пролазе као глас“. (Псал. 90. 9.) и још нас није искуство наше много чему научило! Јест, љубазна браћо, многи је од вас толико лепих дана, месеца па и година утрошио само у мислима о срећи, о богатству и земаљским насладама и у сваком другом без духовне користи раду. И шта шта видимо? Је ли човеку пред очима лебдила једино достизавање земаљских добара сматрајући у њима срећу своју, — тада му је време било скупоцено, кратко,

чисто би га привукао себи да не лети тако брзо; а је ли човек требао и морао само један сахат посветити Господу Богу своје у молитви, о тада му беше онај сахат читава година и сувише дуга.

Помишља ли дакле човек, хоће ли на оном суду Судији вечном морати одговор дати о томе, на какав је начин веселило срце своје или ће га Судија питати: каква си дела милости чинио? О како лако стављамо на коцку душу своју и вечиту срећу нашу, а још се научили нисмо, да зло не носи добра плода, да нам богатство не носи радости, не поклања истинске среће и не дарује душевног мира. Но само за њим човек жуди, у свету само забаве и радости и весела тражи и то му је утеха, то живот! Истина је, браћо драга, и то, да нам Јеванђеље не забрањује стицати богатство и не брани нам радости и весела, али кад и како? Кад их човек не сматра сврхом живота свог! Апостол нас и о томе учи кад вели: „радујте се свагда у Господу“ (Филип. 4. 4.). А чини ли свет тако? И кад му је срце весело сећали се Бога? И кад му душа пева усхићено радошћу каквом радује л' се у Господу? Не, он не чини тако! Закон света има друкчију задаћу, а та је: једи, пиј, весели се и уживај! Такав закон противи се закону Христову, јер Христос је место радости тражио невољу, место богатства сиромаштво, место славе крст. Па зар да они, који се Његовим крстом крсте и Његовим светим именом називају, они зар да чине друкчије? Да љубе зар већма свет него Христа? Време је, браћо, да се окапемо мудрости света, да се обучемо у одећу покајничку, да бегемо из таме неваљалства и зла у светлост истине.

Ви, који не љубите Бога свим срцем и душом својом, но сваким даном врећате доброту Његову, покајте се!

Ви, који не љубите ни ближње ваше, но им сваког тренутка јаде наносите, покајте се!

Ви, који родитеље ваше непослушношћу својом ожалостисте и клетву мајчину на се навукосте — покајте се!

Ви, који сте у злој вољи кадгод похулили на име Божје, обратите се!

Ви, који сте страстима заслепљени туђу част отели и добро име ближњем окаљали — покајте се!

Ви, који децу своју занемарујете и добра и истине не изводите — покајте се!

Ви, што у пијанству кадгод увредисте Створитеља свога — покајте се!

Покајте се сви, који гредете стопама оних људи, који неваљалством својим навукосе већ на се гнев и казну Божју! А је ли тешко покајати се? Иште ли се од нас оно што не лежи у снази нашој? Слушајте шта нам говори о покајању светиљ православне цркве наше св. Јован Златоусти у беседама својим: „Не иште се од нас да запливамо у море, да се боримо са валима морским, нити се тражи, да пешице превалимо далеки пут, но шта? Плачимо о гресима нашим! Не очавајући реци искрено Богу: сагрешио сам“. Но неким Хришћанима изгледа ово тешко, а неким и стидно, али помислите ви, браћо драга, да ли се исповедате човеку или Богу? Испитује ли и прониче ли срца људска човек или Бог! Је ли вам дакле тешко рећи „сагрешио сам“? О ви лакомислени, који често сумњате: „Испитајте и видите како је добар Господ; благо човеку који се узда у Њега“ (ис. 34. 9.)! Па онда из искуства знате да вам је лакше било, кад сте нешто, што вас је тиштало, поверили пријатељу свом! Изгледа, као да вам је терет са леђа пао; као да сте с њим поделили све!

Како тек човеку мора бити слатко и пријатно, кад се повери Богу, Њему искрено отвори душу своју и замолимо опроштаја од Онога „Који хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине“ (I. Тим. 2, 4.).

Није, дакле, разумно мислити само о томе, да је дуго до смрти и да се при последњем часу можеш опростити греха, а дотле чинити свакојака зла, јер гордо се уздати у милост Божју грех је велики. Покајте се, јер тешко оном, који од Бога остављен буде, нема му ни откуд спасења, јер таковима Бог вели: „што звах али не хтесте, пружах руку своју али нико не мари, него одбацисте сваки савет мој и карања мојега не хтесте примити;

зато ћу се и ја смејати вашој невољи, руга ћу се када дође чега се бојите“ (Приче Солом. 1, 24, 25, 26), тада ће ме звати, али се нећу одазвати, рано ће тражити, али неће наћи“ (Приче Сол. 1. 28.)

Желиш ли себи среће и спаса души својој, жудиш ли за духовним миром, покај се народе мој! А ти велики Боже милостиво саслушај и услиши реч покајања стада мога „спаси народ свој, благослови достојање своје, спаси их и уздижи их до века“ (ис. 28. 9.) Амин.

Говорио пред Божићним постом 1900.

Јереј Јов. Ж. Бута.

Кратки преглед историје Омилитике.

(Свршетак.)

Но сва овде поменута и још многа друга неспоменута дела западних писаца, не одричући им вредности њихове за историју омилитичке системе, не могу послужити у свему за проповедника православне цркве; јер се православно црквено говорништво, пошто је задржако старинско обележје, у многоне разликује од слаткоречија иностраних проповедника, и, саславно духу православне цркве, има своје посебне потребе и захтеве.

Омилитичка литература код Срба је још у повоју. Омилитика или упутство за проповеднике издана у Београду (1863.?) благословом митрополита српског Михаила је, иако први, до сад и најбољи рад ове врсте. Ту су доста исцрпна омилитичка правила и уз њих примери. Општа Риторика Влад. Вујића за ученике у београдској богословији и не спада овамо Фаворова Руководство књ церковному собеседованію преведоше с неким мањим не баш сиретним променама: Светвлик П. Ранковић (Београд 1894.) и Лазо Поповић (Цетиње 1899.).

На спрам српске богатија је омилитичка литература код Руса; но и овде није јако обилата. Њихови су се преца учили проповедати читањем беседа знаменитих црквених отаца и размишљањем о предметима, те су били на тај начин у проповеди дотле се усавршили, да су, истински загрејани за свету свар, умели оним проповедима са којих су се учили успешно подражавати и науку хришћанску правилно, са осећајем и успехом у свом народу ширити и утврђивати.

Претече систематских Омилитика су сличног карактера оним упутствима у делима св. отаца и првбених писаца који претходише научном обрађивању овога предмета уопште. Амо спадају: *Црквени Уставъ*, у ком се налазе и упутства: кад и шта ваља узимати из домаћих писаца и у храму говорити. Та је књига више векова служила за руководство свештеницима. — Наука о *састављању проповеди* састав Јоаникија Голатовског (штампан 1659.) намењен истина искључиво проповеди ал не као упутство како да се пишу проповеди већ како се користити готовим проповедима, поглавито пак његовим издатим под насловом *Кључ разумевања*. Ту се излаже, како се од једнога дѣла Његове проповеди може саставити велика беседа додавањем и уметањем примера, сличности, сентенција, фигура и т. д. — *Правила Регламента* (штампан 1719), изнесе у чланку о проповедницима речи Божје многа важна правила, којих треба да се држи сваки проповедник. Тај је чланак као и многе о свештеничким дужностима саставио Теофан Прокоповић, који око 1726. написао као допуњу истом: *Ствари и дела*, о којима треба да хришћански учитељ народу проповеда. То је први доста потпун иако кратак нацрт целокупне области проповедничких предмета. — У уводу и I. делу књиге *О презвиштерским дужностима* (штампане 1776.), коју су саставили Георгије Кониски и Партеније Сопковски налазе се многа упутства и за проповедничку службу основана на начелима св. ап. Павла (в. тим. 3. 16., Римљ. 15. 4.).

Осељиву потребу систематског омилитичког упутства први ће у Русији почети подмиривати професор Кијевске духовне Академије Јаков Амфитеатров својим делом *Чтења о церковној словесности или Гомилетика* (Кијевъ 1846.) То је и прва омилитика у православном духу, која се одликује правим отачким погледом на предмет, дубљином мисли, темељитошћу истраживања и живошћу излагања. Штета само што ово дивно дело није, због смрти авгорове, довршено; које због тога, које пак због своје опширности обе на свет изишле књиге иако не могу послужити као уџбеник за школу, ипак могу наставницима и свештеницима бити врло корисно помоћно средство у њихову раду. Први потпун уџбеник за црквено говорништво, у духу православном, је Руководство къ церков-

ному собесѣдованію или *Гомилетика* од протојереја Н. Оаворова (професора кијевске духовне академије, а доцније универзитета св. Владимира у Кијеву) одобрено св. Синодом као уџбеник за руске богослове. Практички део теорије Оаворова сачињава протојера Ј. Толмачева Православное собесѣдовательное богословіе или *Практическај Гомилетика* (1867.) у 4 тома, у којима се налазе диспозиције (планови) за све недеље преко године (у II издању као прилог Журналу Странникъ, има поред више таквих диспозиција за сваку недељу још и по једно слово или беседа којег знаменитог руског проповедника). Теоретска и практичка упутства Оаворова и Толмачева спаја Михаилъ Ченикъ у свом делу, *Опытъ много курса гомилетика* (Москва 1893) с додатком *Сборникъ уставныхъ чтеній* (Пинскъ 1895.), намењенима и одобренима за духовне семинарије. J. Д.

Вићентије Ракић, као проповедник.

Написао Сава Петковић, сврш. богослов.

(Свршетак.)

Али доказивање у проповеди може бити, осим позитивнога, и негативно. Обично се међе на прво место позитивно, па онда негативно доказивање или побијање (refutatio). Па тако је већином и у овим проповедима. Но има их и таквих, у којима се употребљује најпре рефутација. Тако позивајући у једној проповеди¹ слушаоце, да се за времена кају, он износи разна резоповања, којима би се човек могао извињавати, па их побија. „Ти ћеш рећи: Али ја сам млад, Бог ће опростити за младост, а после ћу се обратити Богу. Јеси млад, но зар не знаш, да Бог не броји године, но броји грехе свакога? Млад си, но колико си већ грехова учинио? Можда има доста старих, који, према теби, несудни четврти део сагрешили. . . Но рећи ћеш: Али ја не могу обуздати страсти у овом добу, када ми крв ври као у котлу. Питам те, кад сада не можеш, како ћеш моћи после, када бес још већма овлада тобом и када ти постанеш слабијим. Кад сада не можеш да угасиш пламен страсти, како ћеш га угасити после, кад се још јаче расплам-

¹ „Слово LI. въ Нед. 31-ю по Сош.“ стр. 472—480.

ти?“ И т. д. Уопће цела се ова проповед састоји у опровргавању и побијању.

Када је црквени беседник увео слушаоце у своју тему; када ју је у делове раставио, Св. Писмом провидео, здравим разумом разјаснио, примерима потврдио, на сумње одговорио, приговоре свом снагом своје говорничке вештине напао и одбио, онда му ваља учинити још последњи нападај, који ће му победу осигурати. То чини у последњем делу беседе, у епилогу. Епилог се састоји у рекапитулацији главних тачака и досле развијених најснажнијих доказа у беседи. Његова је сврха, да распали осећаје, покрене вољу и загреје срце слушалаца. Зато мора бити кратак, пун живота, снаге и духовитости. Са тим својствима навешћемо овај епилог у овом зборнику: „Устани, прени се иза сна заблудела овцо! Спаситељ те чека с раширеним рукама! Кад се са скрушеним срцем сасвим исповедиш, осећаћеш толику радост у срцу, као да си скинуо терет са савести и задобио благодат и милост Божју, ради чега ћеш увек благосиљати час за овако добру исповест. Не дај више ђаволу времена, да те вуче за собом као роба! Но брзо! Брзо, док се несу врата затворила!“² Леп је епилог и у „Слову на Празнике Богородице.“³ Састоји се из једнога примера из свећене историје, у коме се садржи читава рекапитулација главне теме и који по занимљивости чини снажан утисак. Исто тако и у „Слову вѣ Нед. 2-ју по Сошествіи.“⁴ Међутим у „Слову вѣ Нед. 3-ју поста,“⁵ и у другим некима, епилог не одговара опоме, што се захтева од добра епилога, наиме да у кратким маркантним цртама рекапитулује садржину проповеди. У проповеди пак „Вѣ Нед. 2-ју поста“⁶ ни не видимо епилога, него се тема наставља све до краја тако, да слушалац, и после завршетка, ишчекује од проповедника, да ће и даље говорити.

Толико о диспозицији Вићентијевих проповеди. Но ми имамо да разгледамо још

један део беседништва, а то је фрастика или елокуција. Елокуција учи, како се мисли приказују у говору; она говори о стилу и његовим својствима. Он треба да је чист, јасан и достојанствен. Чист је стил онда, ако су изрази и речи правилно и по граматички употребљени. Не сме у њему бити варваризама ни солоедизама, али он ваља чувати и претераног пуризма и неологизма. Јасан је — ако се одмах на први поглед опази мисао, коју писац хоће да изрази. Ту треба пазити на чистоћу језика, поредак мисли, једноставност и прецизност. Достојанствен је најзад, ако се одликује снагом и елеганцијом, и то је т. зв. фигуративан стил. Према сврси пак, дели се стил на: прозајички (за поуку), појетски (осећај) и ораторски (вољу.)

То су главне прте доброга стила. У осталом, он зависи од саме природе предмета који се обрађује, а највише од темперамента, укуса, духа и карактера писача. За то су код разних писаца разни стилови.

Да видимо сада, какав је стил у овим проповедима нашега Вићентија. Пажљиви читалац овога зборника опазиће на први поглед, да је стил В. Ракића више прозајички т. ј. такав, који служи више за учување слушалаца, него за распаљивање њихова религиозног осећаја (појетски стил), или за покретање воље (ораторски стил). Појетским, а донекле и ораторским, стилем, одликује се само „Слово вѣ Нед. 2-ју по Сошествіи“.⁷ Ова се проповед одваја од свих осталих уопће својом простотом, природношћу и лепотом. Из ње избија темељно познавање живота човечјег у свима нијансама његовим. Није претрцана, као све остале, силним цитатима из Св. Писма и списа св. отаца; није испрекидана разним причама, које често ремете правилан ток и везу беседе, него мирно тече као река, а песничке мисли, заодевене у кратким пуним духа реченицама, нижу се једна за другом. Ово ће бити, по нашем мњењу, најлепши цвет у венцу проповеди Ракићевих тако, да би се још и данас могао без зазора износити пред слушаоце са црквене катедре, па да им буде за поуку

² „Слово XII. вѣ Нед. 4-ју поста“ стр. 108.

³ Упор пом. зборник проповеди на стр. 177.

⁴ Ibid. стр. 200. и 201.

⁵ Ibid. стр. 90.—100.

⁶ Ibid. стр. 81—90.

⁷ Ibid. стр. 371.—379

и утеху. Иначе се проповеди његове не одликују никаквим естетским својствима, која дају проповеди лепоту и драж. Нема у њима љупкости, елганције и шаренила; нема оштроумности, песничкога полета и сјаја; нема нежности, јачине у изражају и патоса — проповеди су његове једноставне, често пута сухопарне, али увек неусињене и природне. Нема у њима, па даље, много ораторских, омитичких или песничких фигура и тропа; нема ни онога беседничког кићења и песничког полета, који би утецао на вољу и осећај слушаца, те им будио и одржавао пажњу и интерес — проповеди су његове махом сухопарне и научно излагање мисли, поткрепљених zgodним цитатима из Св Писма и списка св. отаца, којима његове проповеди киште. Биле би оне према томе монотоне и досадне, али их Вићентије уме, као што смо видели, лепо да зачини по којом zgodном паралелом и интересантном причом из свећене историје, која разгали слушаоце, а уједно им боље расветли саму ствар. Но осим тога нађе се у Вићентијевим проповедима и по која фигура. Тако да споме-немо ову ораторску фигуру: „Није то мука огањ ада и који прождире, нити смрад који поражава, нити вика и рикање осуђеника, нити виђење бесовско које их устрашава, нити тескоба оне мучне јаме где леже несрећници један на другом; највећа мука коју задаје ад, јесте губитак Бога“.⁸ Или још једну омитичку фигуру, која је позната под именом interrogatio т. ј. када се у проповеди постави више питања: „Који је предмет већи и благороднији, могућнији и богатији, лепши и бољи, милостивији и љубазнији, што би нам Бог могао дати да га љубимо, него Себе самога? Ко је благороднији од Бога? Неки се хвале благородством, што је њихово покољење од пет стотина и тисућа година, али благородство је Божје вечно. Ко је величанственији? Он је Господ свих... Ко је моћнији? Бог може шта хоће... Ко је богатији? Он влада свима богатствима небеским и земним. Ко краснији?... Ко већма благ?... Ко милостивији?... Ко је изда

шнији од Бога? -- Ко љубазнији? -- -- “⁹ Још неколико могли бисмо изређати, али и поред њих можемо без зазора констатовати, да су проповеди, које имамо пред собом, сушта проза. Исписане су на језику, на којем су и сва остала дела његова писана а о којем смо у другоме чланку ове расправе потање говорили, наиме на словено-српскоме.¹⁰

Пре него што пређемо на завршетак овога рада свог, ваља нам се за час зауставити на још једној веома важној ствари у техници проповеди, а то је јединство предмета. Знаменити проповедник Vieira вели, да проповед мора обрађивати само један предмет. „Она мора једну боју, један предмет за материјал имати. Мора бити слично дрвету, па као оно, мора имати плод, цвет, грање, лишће и огранке, па ипак све то мора растити из једнога само стабла. Стабло мора ухватити дубок корен у освећеном земљишту Јеванђеља“.¹¹

Према овоме критеријону могли бисмо за Вићентијеве проповеди рећи, да су у главноме добре. Једна је само, у којој нема јединства предмета, а то је: „Слово на Обрџзаније Господне.“ Тема би требала да је смртни грех, а међутим у њој се обрађује и сталност и чврстоћа у вери, што се види из примера св. Климента Анкирског. Ово је уопће проповед без живота и без онога одушевљења, које загрева слушаоце. Па тај је случај, са малим изузетком,¹² код свих проповеди Вићентијевих. Али ми прелазимо преко тога, јер и овим, што смо изнели, приближно смо илустровали вредност Вићентијева проповедничког рада и дара. Скуп свега досле реченог о Вићентијевим проповедима можемо сабрати у ову реченицу: Проповеди овога зборника са техничке стране у главноме су добре. Проповеднички је материјал у њима тако

⁹ „Слово въ Нед. 15-ю по Сош.“ стр. 329. и 330.

¹⁰ Ми смо увек цитовали речи Вићентије у српском преводу.

¹¹ Упор. N. Schleiniger, Das kirchl. Predigtamt (1881) S. 251.

¹² Изузетак је „Сл. въ Нед. II. поста“ (о мукама адским) и још некоја. У пом. слову тако је живо изнета страшна слика адских мука, да се читаоцу кожа жежи да чисто осећа кужан задах унашњенога сумпора и ужасне болове адске.

⁸ „Слово въ Нед. 14-ю по Сош.“ стр. 321.

склопљен и удешен, да одговара свима захтевима и правилима омитике. Неке смо изузетке у појединостима већ навели. Можемо још мимогред споменути проповеди: „На обрѣзаніе“, „Въ Неделю мясопустную“ и још неке, као врло слабе и рђаве и са техничке стране и према унутрашњем карактеру црквеног беседништва. Али то је мали недостатак, а да би могао бацити у засенак многе лепе стране ових проповеди, а да би им могао вредност побити. Вредност њихову гарантује прилична богословска спрема проповедникова, темељно познавање Св. Писма и списа св. отаца, коме се управо дивити морамо.

На завршетку нашега прегледања овога зборника с погледом на спољашњи карактер, рећи ћемо укратко коју и о унутрашњем карактеру његову. Што си тиче тога, можемо констатовати, да оне, са неким незнатним изузетцима у појединостима, носе на себи све црте, којима се одликују ваљане црквене беседе. Кроз њих провејава религиозност и библијски дух тако да, читајући их, обузима нас неко тајанствено миље и небески осећај и душу нам обасипа нека божанска светлост баш као и при читању Св. Писма. Ово згодно имитовање библијске појезије у проповедима В. Ракића, да се разјаснити његовом непрекидном студијом Св. Писма, углед које је дух његов, рекби, срастао са духом Библије. Једино, што му се може у том погледу замерити, јесте недостатак националнога духа у његовим проповедима. Но и покрај тога може Вићентије Ракић, према дару и вредности својих проповедничких радова, ступити у прве редове проповедника словено-српских.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Радња епархијских власти Епархије Будимске) *II. Епархијски Административни Одбор* у седници својој од 3/16. јануара 1901. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, решно је, између осталих,

и ове предмете: Известиће се црквене општине у П., и В. Б., да су добиле државне припомоћи свака по 200 круна. — Поводом непристојног писања Д. К. татора у К. вкл. СОдбору, подељен је истоме татору укор и упућен је јереј С. Ч., да организацију црквене општине у К. спроведе, о чему ће се и вкл. СОдбор известити с тим, да та општина није српека, већ грчка, на коју би се такођер односио 9 §.-IX. зак. чл. од 1868. г. — Известиће се вкл. СОдбор, да осим њиме наведена 2 случаја до данас само ј. М. М. парох у М. потпада под дужност 9. §.-а уредбе о свешт. удовичком мировинском фонду и да ће овај одбор и у будуће на томе бдити, да дотични нови пароси наведеној дужности одговарају. — Узет је на знање извештај о резултату овршног укуљања парохијала у Почи. — Одобрен је избор једног скупштинара и $1\frac{1}{2}$ цркв. одбора у Чипу. — Упутиће се општина у Ч. да се обрати на ЕШОдбор ради получења припомоћи за издржавање своје школе. — Узето је на знање президијално расположење, којим је молба црквене општине у О., Ш., М., ради получења годишње припомоћи из јерархијског фонда вкл. СОдбору препоручена. — Издајата је пуномоћ одветнику К. М. у Срп. К., да у оставини Ст. Н. може заступати интересе општине у Срп. К. — Узет је на знање закупни уговор о издатој под најам парохијској земљи у Срп. Т. — Узето је на знање држање ванредне скупштинске седнице у Б. и Д. С. — Позваће се све цркв. општине на поднесак допуна инвентара свога коренитог иметка, у колико то до сада још учиниле нису. — Предузети су извештаји окружних протопрезвитера о обављеним визитама у подручним општинама у г. 1900., те ће се издати општинама према примедбама и манама у истима сходне наредбе. — Поднеће се молба црквене општине у Ђ. вис. министарству ради получења државне припомоћи. — Умолиће се поджупанско звање у П. да дуг црквено-општинског разреза у К. оврхом даде укупити. — Известиће се црквена општина у Д. Н., да молба њезина од 8. дец. 1900. г. налази своје решење у одлуци бр. А.О. 438/344 ex 1000. — Упутиће се перовођа у Б., да без знања и дозволе општинског председника не сме отварати званичне списе. — Известиће се црквена општина у Б., да жена, чији муж у другом месту живи, а развенчана није, не мора плаћати у Б. никаква разреза, пошто за њу муж у свом месту плаћа. — Узети су на знање извештаји црквене општине у Д. С., да је дужницима дуг, који ће на зидање парохијског дома употребити, отказала, и да се стара резиденција већ руши, да је свештенику свом из-

најмила стан, и да пристојбу за учитељски мировински фонд тамошња политичка општина плаћа. — Узето је на знање, да је општина у М. ерарну пристојбу по једној фундацији из те фондације исплатила. — Дозвољено је црквеној општини у М. да фундацију тамошње капеле, коју ће на оправку исте утрошити, тек онда врати, кад зајам који је на издање парохијског дома подигла, школском фонду буде вратила. — Није удовољено молби протопрезвитера Г. Б. у М., да му општина без одбитка 1% а издаје камате фондација, пошто је тај приход основним писмом општини ујамчен за руковање и онда, ако она око тога не би имала никаквих издатака. — Упутиће се црквена општина у Д. Н., да администратору има издавати дрва, и да се о свом трошку постара за црквеног певца. — Известиће се ј. П. В. у Ш., да се привремено обављање перовођства у општини ни у чему не коси са чином свештеничким, шта више, да му је то баш морална дужност, док се друго лице за то не нађе. — Известиће се перовођа у Б., да старо црквено-општинско заступство све цонде обавља своје дужности, док га друго — правилно обновљено и одавде потврђено не замени. — Враћен је разрез црквеној општини у Ш. заједно са утоком, да са обзиром на овај, и на пређашње овдашње решење исти на ново установи и овамо на одобрење поднесе. — Вратиће се брисовна дозвола окр. бележничком звању у Ш. с тим, да је уз односни црквено-општински закључак и од председника и перовође потписану и општинским печатом снабдевену овамо на одобрење поднесе. — Поднеће се вис. министарству документовани рачун о државној припомоћи ради покрића епархијских управних трошкова и умолиће се исто министарство, да и за ову годину исту припомоћ у тецај стави. — Узета је са радошћу на знање изјава вис. председништва, да ће се у тецају ове године одржати епархијска скупштина, о чему ће се у своје време и всл. СОдбор известити, а ради спремања неких предлога за епархијску скупштину, као: делокруг појединих управних одсека, пословник истих, делокруг окр. протопрезвитера, строј епархијске, протопрезвитерске парохијске и црквено-општинске архиве и т. д., умолиће се чланови овога одбора С. В. П. и Ј. Ј. с тим, да спремајене предлоге најдаље до Духова овамо поднесу ради претресања истих у одбору једанаесторице односно у пленарној седници свих епархијских управних одсека. — Узет је на знање извештај овоодборског изасланика Н. К. у Д. Ф. у предмету наређенога извиђења с тим, да се извештај има издати рачуно-ревизору

да га у обзир узме приликом прегледања рачуна. — Тако исто ће се издати рачуно-ревизору извештај о извиђењу у Срп. Ковину, на који ће се у свези са рачуном од г. 1891. коначно решење доцети. — Одобрени су прорачуни за 1901. г. са неким мањим примедбама црквене општине у Лиови Бездеху, Бати, М. Боји, Илогцу, Борјаду, Ђуру, Качфали, Батосеку, Шумберку, Будиму, Кишфалуби, Столном Београду, Медини, В. Будмиру, Срп. Гарчину, Виљану, Литоби, Д. Нани, Чобанцу, Чипу, Пешти, као и разрез многих наведених општина. — Услед призива Г. Б. пароха у М., Ђ. Ј. учитеља у М., Л. А. из М. и С. М. из Б. против прорачуна односно разреза црквене општине у М. наредиће се општини, да у прорачун уврсти и своту за канцеларијски пашал парохијског звања, своје у име пореза за градњу дунавске долме и за одржање исте спадајућег на учитељску и парохијску земљу, а да на Л. А. из Маиша и С. И. из Бара разрезане своте из разреза брише, пошто Л. А. у Машу, а С. И. у Д. Сечују плаћа цркв. општ. порез. — Није одобрен прорачун општине у Л.; те је овим поводом изаслан ј. С. Ч. да у тој општини $\frac{1}{3}$ скупштине обнови. Одобрени су рачуни општине у Вацу, Салци и Рац-Алмашу за г. 1899, а рачун црквене општине у В. за г. 1899. враћен је уз примедбе на изјасњење. —

(Радња Епархијске скупштине Епархије Пакрачке). У неким листовима нашим замерало се што радња прошлога заседања Саборског Одбора није публикована. То је замераче попраћено коментарисањем какво доликује нашој опозиционој штампи и од којег се она неће одучити док много штошта не научи, а понајуре о стању ствари обавестити се, те онда — истину говорити.

Бивало је у последње време да овај лист није донео извештај о радњи Саборског Одбора. Но досада то није запело за око дотичним листовима, сигурно зато не, јер су ти извештаји излазили у „Бранику“, на су били и с њима задовољни, и ако су често бивали погрешни. Тек онда, кад тај извештај о радњи прошлог заседања Саборског Одбора није изашао ни у „Бранику“, замерено је што није публикован бар у „Срп. Сиоцу“. Зашто га није „Браник“ донео, ствар је његова, односно његова известица, који је и у прошлом заседању био присутан, као и увек што је, те му је просто стојало и о радњи тога заседања написати извештај своме „Бранику“, као што је и дотле чинио, пошто му ни та радња није била „мраком“ покривена, као што радња Саборског Одбора ни досада није била, нити може бити, тајанствена и у „мраку“ вршена, нити је имао нити ће имати ко год од ње зази-

рати“, осим можда оних, баш из крила „Браникова“, којима пред публикацијом неких решења Саборског Одбора не би баш срце заиграло од радости. А можда „Браник“ баш за то и није донео извештај о прошлим седницама Саборског Одбора, што је у тима и таквих ствари било, да је некој господи *неговој* у интересу било „да их нико не чује“. И да „Браник“ није лукав! А лукавост као да је увек спојена с подлошћу.

Зашто „Срп. Сион“ није донео дотични извештај, ствар је проста, једноставна. Није му га нико написао. Но кад смо код „Срп. Сиона“, онда би могли ми овако питати: којим правом се траже извештаји о радњи Саборског Одбора? Да ли се публикује радња сличне власти, ма које и ма где? Питање је на даље: којим правом, којим резонем, и на основу које логике, траже те извештаје у „Срп. Сиону“ баш опозициони листови? Којим правом у опште стављају захтеве на овај лист баш они, који тај лист поткопавају, против њега драже црквене општине, држање истога необавезним проглашују, а званичним га сматрају само онда, кад треба да га се нагрде и на њему свој анимозитет и одијум да излију?

Ми би све ово и сада оћутали, да малициозно коментарисање неизвештавања о радњи прошлог заседања Саборског Одбора није својом комичном процедуром избило и у једној пирамидалној неистини, која се почела експлоатисати већ и уводним чланцима. Неистина је та изнесена у „Србобрану.“ Неистина је, наиме, да је Саборски Одбор уништио радњу прошлогodiшње Епархијске Скупштине Епархије Пакрачке. Саборски Одбор у прошлом заседању свом том учинио није, него је, по досадањем обичају, подицесени му извештај о тој скупштини и записник њезин издао једном члану свом на проучење ради реферата и евентуалног предлога у том предмету. Одлука, дакле, о радњи поменутој скупштини имаће уследити тек у седницама Саборског Одбора које су већ заказане. —

У Србији

(Нови Академици). Краљевска Српска Академија Наука изабрала је за праве чланове своје *дра Мисаила Вујића*, садањег министра спољашњих послова и *Стевана Теодоровића* сликара. За дописног члана изабран је *Кондаковић* професор Петроградског универзитета.

(Велика Школа.) На Великој Школи отпочео је г. *Гига Гершић* да предаје *дипломатско право* као нов предмет у правој факултету.

(Изложба). У мају месецу ове године биће у

Београду међународна изложба вештине кувања, хигијене и прехрањивања. Изложба ће бити под протекторатом Њ. В. краљице *Драге*. У Бечу, Прагу и Будимпешти основани су местни одбори за учествовање на овој изложби. За директора изложби позван је Роберт Кулка. Председник изложбе биће министар привреде *Др. Миловановић*, а председник извршног одбора *Стеван Ђурчић*, председник српског новинарског удружења. Изложба ће се отворити 12., а затворити 27. маја.

У Русији.

(Добročинство у Русији). — Мало има народа у којих је добročинство тако развијено као у Русији. Руси, особито руски сељаци, сматрају да је тешки грех ма чим не помоћи ономе који помоћи тражи или му потребује туђа помоћ, или не дати милостињу. Отуда је Русији у поникло много добротворних друштава, која школују сиромашну женску децу, помажу сиромашне жене, девојке, људе, отварају радионице за оне који рада немају, граде станове за сиротињу, склоништа за старе и немоћне и за напуштену децу, отварају болнице и стручне школе у којима се омладина мушка и женска учи разним радовима, дају храну, одело и повчану помоћ потребнима, дају помоћ младим Словенима за више образовање у великим школама итд.

У књизи „Русија на крају 19 века“, коју је спремио Ковалевски, а штампало руско министарство финансија, изнети су подаци о добročинству у Русији. Из тих података види се да је у Русији било у 1897 год. 2362 приватна добротворна, осим друштава које стоје под заштитом руске царице. Највише има друштава у Петрограду и Москви, а на добротворне потребе највише прилажу годишње руски трговачки редови — око 1,125.000 рубаља, затим грађани, па занатлије, а за њима сељаци. Руско министарство полиције даје годишње један милијун рубаља, губернијски одбори дају још више. Осим тога дају доста поједини редови и еснафи, а варошке општине претекле су све. У години 1893 издале су варошке општине 6,000.000 рубаља помоћи сиротињи.

Добротворни заводи, које је пре 103 године основала царица Марија, и који сад стоје под заштитом царице Марије Феодоровне, имају преко 13 милијуна рубаља капитала. Годишње троше око три милијуна рубаља на разноврсну помоћ сиротињи. „Царско човекољубиво друштво“ има преко двеста добротворних завода; има преко 17 милијуна рубаља капитала, издржава заводе и сваке године издаје 1,050.000.

Најновија је добротворна установа „попечитељство“ о домовима трудољубља и радничким домовима. Ова установа стоји под заштитом младе царице Александре Феодоровне, основана је 1895, има 124 дома трудољубља за одрасле и 34 за децу, 102 друштва која се брину о кућама друштвеним, 21 занатску радионицу и неколико десетака завода за децу, у којима раднице и радници остављају своју децу, док су на раду, те деца имају негу и храну. Попечитељство има више од милијун рубаља капитала, а од државе прима годишње 235.000 рубаља помоћи, осим што га помажу разни добротвори.

Али све ово огромно доброчинство, које потиче из царских дворова и из колибе, није довољно Русима, већ хоће да га регулишу законом. Руски државни савет, као законодавна власт, сада израђује закон о јавном и обавезном доброчинству.

„Г. Ц.“

Разне белешке.

(Нов светски језик.) — Пошто нису имали уснеха сви досадашњи покушаји за проналазак светског језика и пошто ни од волапика нема ништа, латили су се неколико учених људи тога посла, да свету даду језик, којим би се сви служили. Већина ових учених људи сложили се у томе, да је јапански језик са своје јасности и одређености најгоднији, да се прими као светски језик. — И од тога, разуме се, неће бити ништа!

(Против ситних слова). У североамеричкој држави Новом Јорку поднели су у законодавном телу законски предлог, да се приморају издавачи новина, да у новинама не употребљују слова ситнија од петита (од осам поена). Разлог овом предлогу је у томе, што су лекари окулисте приметили, да међу Новојорчанима вид јако слаби, а лекари налазе узрок тој немилој појави у томе, што се читају новине, које су штампане врло ситним словима.

(Скице за банкноте.) На расписани патечај за најбоље скице нових австро-угарских банкнота стигло је 117 радова. Оцењивачки суд у Бечу досудио је прву награду од 2000 круна Будимпештанском сликару Ладиславу Хегедишу; другу награду од 1200 круна младоже Србину *Владимиру Жуванском*, техничару у Прагу а питомцу „Матице Српске“ у Новом Саду. Трећу и четврту награду, од 800 и 400 круна, добила су два Бечка сликара.

Нове књиге.

Православна српска парохија у Инђији крајем 1900. године. Написао *Радослав Марковић* парох.

Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1901. — Садржај: Предговор. Населење. О цркви. Школа. Верни ове парохије. Поље. Бројно и имовно стање. Узроци имовног пропадања. Именик поседника и површина поседа. Бројно стање парохије крајем 1900. године.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 94. ex 1001.

12 1-3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 12. (25.) априла ове године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Пашком, 25. јануара 1901.

Михаил.

Дражбени Оглас.

13. 1-3

Српскаправ. црквена општина у Госпођинцима држаће 11. (24.) марта тек. год. после подне у 3 сата дражбу на мањак за издавање градње капеле на гробљу. Прорачунска је свота 9000, круна, од којих 10% имају лицитантн као вадјум у новцу или вредносним папирима положити. Градњу само оспособљен мајстор може примити. Планови и прорачун се могу код долеподписане општине видети. Објашњења даје још г. Момчило Танавица, архитект у Будимпешти VIII. Szentkiralyi utza 26. sz.

У Госпођинци 9. (22.) фебруара 1901.

Српска правосл. цркв. општина у Госпођинци.
Каменко Чешљар
перовођа.

СТЕЧАЈ.

1-3

Расписује се стечај на овомесној новооснованој четвороразредној мешовитој правосл. ерп. вероисповедној школи.

Дужности учитељеве су прописане школеком одредбом од 1872. године.

Плата је учитељу 600 круна, коју ће уживати из фонда „Св. Саве“ у Карловцима, и 200 круна у име наплате за стан и огрев, коју ће добијати од овомесне цркв. школеке општине. Компетовати могу оспособљени учитељи, који и испит из мађарског језика имају. Рок стечају до 1. (14.) марта 1901. год.

У Сантову 2. (15.) фебруара 1901. године.

Председник цркв. школ. општине
Шандор Андрић.

Бр. Е. К. 68. ex 1901.

11 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I разреда у Дебелом брду, протопрезвитерата кореничког.

Рок компетовању траје до 12./25. априла 1901.

Из сједнице Епархијске Конзисторије држане у Пашком, 25. јануара 1901.

Михаилъ

СТЕЧАЈ. 3—3 9

Расписује се стечај на упражњено учитељничко место за I и II разред срп. вероисповедне основне мешовите школе у Тиса Св. Миклошу.

Плата је следећа: 1.) 600 круна за редовну и 80 круна за повторну школу. Стан од две патосане собе, кујне, спајза, шуне за дрва

штале и подрума. Општина даје преко зиме сламе за огрев колико је нужно.

Дужности су прописане школском уредбом од 1872.

На ово место могу компетовати они, који су и у мађ. језику оспособљени. Молбенице са сведочбама треба на долепотписаног председника елати.

Рок стечају траје шест недеља од првог увршења.

Из седнице мес. школ. одбора држане у Тиса Св. Миклошу (Tórgéni megye) 24. јануара (6. фебр.) 1901.

Јереј Дим. Ђирић, парох
преде. м. школ. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадеког кр. судбеног стола смеисти. Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику са *незнатном ценом* ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине неспрске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним рукавањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем *поверене и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г. г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, уповорити и најтоплије препоручити, као на пр.: Одежда (светих), Одежда (дрних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Ришида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Кошја, Школских барјака, Пјетохлебница, Кивота, Полелеја, Душира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.

Све иконе наших светаца, рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету за иконостасе и целивање; икона руских, кованих од бакра и гвозђа, позлаћених и посребрених; плаштаница израђених по чисто српско-православном типу и велики избор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: целокупног иконостаса и Христових гробова, а већ постојеће иконостасе, иконе, окове на св. Еванђељима примама и израђујем као ново.

За преч. г. г. свештенике доње и горње хаљине, шешире, ћеленуше, појасеве, монторосе, камилавке и панакамилавке.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих полова на позив поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуна на углед и избор лично, о *својој трошку*, без да је дотичан обавезан трговину учинити.

Поруке обављам брво и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи овој својој, него да се потпомажу туђа и страна слична подужења, па у толико пре и са већим пожртвовањем изићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољају је у сваком погледу. Молећи ва штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарека улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за солидну израду као и за умерене цене јамчим. Примера ради наводим овде поједине артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАНА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфайнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима шешира, камилавки, ћеленуша и појасева. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и франко начрте, мустре и прорачуне.

90 20—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

5—ex 1901.

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.